

Temanotat

Afghanistan: Situasjonen for kristne og konvertitter

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Afghanistan: Situasjonen for kristne og konvertitter**

SUMMARY

There is a small Christian community in Afghanistan. In general Christians are unable to worship in public, and Landinfo's experience is that it's difficult to obtain information about their general situation. The majority of this minority are probably living in the big cities and gather only in private homes.

According to *sunni hanafi* jurisprudence, conversion from Islam is considered apostasy and is punishable by death, unless the apostate recants. One case has been brought to courts since the fall of the Taliban regime in 2001, the case against the Christian convert Abdul Rahman. It was dismissed by the Afghan Supreme Court in 2006. First and foremost converts from Islam to Christianity face the risk of sanctions from their own family and pressure to repent and re-embrace Islam.

SAMMENDRAG

Det er en liten kristen minoritet i Afghanistan. Kristne afghanere kan ikke utøve sin religion i det offentlige rom, og det er vanskelig å fremskaffe informasjon om deres situasjon. De fleste bor antagelig i de store byene, og de samles kun i private hjem.

Ifølge lovskolen *sunni hanafi* er konvertering fra islam apostasi og straffes med døden, med mindre apostaten gir uttrykk for anger. Én sak har vært reist for afghanske domstoler etter Talibanregimets fall i 2001; saken mot konvertitten Abdul Rahman. Saken ble avvist av høyesterett i 2006. Konvertitter fra islam til kristendommen risikerer først og fremst sanksjoner fra egen familie, og press om å angre og vende tilbake til den islamske tro.

INNHold

1. Innledning	5
2. Religion – demografi	5
2.1 En liten kristen minoritet	6
3. Islams rolle	7
3.1 Dagligliv og familie	8
3.1.1 Overbevisning og tro; muligheten for fri ytring og religionsutøvelse	9
4. Formelle og tradisjonelle rammer	9
4.1 Grunnloven, straffeloven og sharia	9
4.2 Sivilrettslige konsekvenser	11
4.3 Tilgang til informasjon om kristendommen i Afghanistan	11
4.4 Afghanernes holdning til kristendom	13
5. Konvertitter	14
5.1 Tiltale – dødsstraff	14
5.2 Mulighet til å angre	14
5.2.1 Konvertittsaken mot Abdul Rahman	16
5.3 Anklager om konvertering	16
5.4 UNHCR om konvertitter – erfaringsgrunnlag	16
5.4.1 Kristne afghanere og konvertitter. Eksponering for offentligheten i Afghanistan	18
6. Bekvemmelighetskonvertitter (converts of convenience)	19
6.1 Sikkerhet for bekvemmelighetskonvertitter	21
6.1.1 Tilgang til informasjon om afghanske asylsøkeres asylansøker	21
6.1.2 Reaksjoner hvis informasjon om bekvemmelighetskonvertering blir kjent	22
7. Referanser	23

1. INNLEDNING

Det foreligger lite informasjon om situasjonen for apostater¹ og personer som konverterer fra islam til en annen religion fra Afghanistan. Informasjon om situasjonen for den kristne minoriteten i landet er også begrenset. Landinfo kjenner ikke til etterrettelige uavhengige kilder i eller utenfor Afghanistan som systematisk samler inn og sammenstiller informasjon om temaene, og en del kilder i Afghanistan er generelt tilbakeholdne med å gi informasjon om de religiøse minoritetene og hvordan de praktiserer sin tro.

Islam, sharia, tradisjonell rett og familiekultur er vevd tett sammen i Afghanistan. Religiøsitet kan ikke forstås på samme måte som innenfor en vestlig sekulær ramme, hvor livssyn i de aller fleste henseende er et individuelt, privat anliggende, hvor den enkelte står fritt med hensyn til om og eventuelt hvor og hvorledes ens trosoppfatning kommer til uttrykk. I Afghanistan er religiøs overbevisning og ytringer om religion et kollektivt og offentlig anliggende; tilslutning til islam hviler som en grunnleggende forutsetning for gruppers status og posisjon og for enkeltpersoners stilling innen et kollektiv, primært en storfamilie.

Norsk utlendingsforvaltning har over flere år mottatt søknader om beskyttelse fra afghanske borgere som anfører å ha konvertert fra islam til kristendommen. Dette notatet er utarbeidet på bakgrunn av spørsmål som de seneste årene har blitt forelagt Landinfo i tilknytning til denne saksporteføljen. Det er således verken en helhetlig presentasjon av den kristne minoritetens situasjon eller av alle aspekter ved apostasi og konvertering.

En del av informasjonen notatet bygger på er innhentet allerede i 2007. Det innebærer ikke at den er utdatert eller irrelevant, idet holdningene, tradisjonene og rettsreglene på dette området ikke er eller er ubetydelig endret i de siste årene.

2. RELIGION – DEMOGRAFI

Det foreligger ikke offisielle tall for de religiøse minoritetene i Afghanistan. Estimerer indikerer at mer enn 99 % av befolkningen er muslimer. Den sunnimuslimske majoriteten utgjør omlag 80 %, mens ca. 19 % er shiaer. De to gruppene tilhører henholdsvis de islamske lovskolene sunni hanafi og shia ja'fari, og begge er anerkjent i grunnloven. Ismailiene, som utgjør ca. fem prosent av befolkningen, regnes som en del av shia-befolkningen (U.S. Department of State 2012).

Mange ikke-muslimer har forlatt Afghanistan,² og pr. 2013 utgjør minoritetene trolig langt mindre enn én prosent av befolkningen. Minoriteten består av buddhister, sikher, hinduer, jøder, baha'ier og kristne. Lederne for minoritetsmiljøene anslår at det er 30 hindu-familier og 350 sikh-familier igjen i Afghanistan. I tillegg skal det

---

¹ Apostasi brukes synonymt med frafall fra islam (se del 4.1).

² Dette gjelder trolig også den kristne minoriteten (Farooquee 2013).

kun være én jøde bosatt i landet (U.S. Department of State 2012). The Joshua Project anslår at det er rundt 900 kristne hazararer i Afghanistan.³

2.1 EN LITEN KRISTEN MINORITET

Kristne afghanere kan ikke praktisere sin tro åpent, og det forligger lite informasjon om det kristne trossamfunnet i Afghanistan. De sprikende estimatene over antallet kristne illustrerer informasjonstilgangen.

Estimates of the Bahai and Christian communities are less clear because neither group practices openly for fear of persecution. Reportedly, the Christian community is between 500 and 8,000 persons and the Bahai community is approximately 2,000 persons (U.S. Department of State 2012).

Det er ett offisielt kirkebygg i Afghanistan, den katolske kirken som ligger i den diplomatiske enklaven i Kabul. Landinfo møtte presten i kirken, Guisepe Moretti, i november i 2007. Han opplyste at det ble holdt andakt hver dag, men at afghanere ikke har adgang. Det foreligger derfor ikke erfaringer fra menigheten tilknyttet denne kirken som kan si noe om kristne afghaneres situasjon. De er henvist til å praktisere sin religion alene eller i små private husmenigheter (U.S. Department of State 2012).

Guisepe Moretti hevdet aldri å ha møtt en kristen afghaner, og kjente ikke til et kristent miljø i Afghanistan. Han påpekte at dersom et slik miljø eksisterer, kan det ikke dreie seg om mange personer (samtale i Kabul november 2007). En representant for den afghanske menneskerettighetskommissjonen, Afghan Independent Human Right Commission (AIHRC), anslø antallet kristne afghanere til å ligge mellom ti og to hundre personer (samtale i Kabul oktober 2011). Dag Ottar Hansen i Hansen Cultural Coaching (heretter kilde HCC),⁴ som selv er kristen, har bodd i og vært involvert i utviklingsarbeid i Afghanistan i åtte år. Han opplyser å kjenne rundt 30 kristne afghanere. Samtlige er konvertitter, og mange har konvertert i Pakistan. HCC mener at det kan være mellom tre og fire tusen kristne i Afghanistan, men understreker at det er et svært usikkert anslag (seminar Landinfo, mai 2013).

Det er også en evangelisk menighet for utlendinger i Kabul; Community Christian Church of Kabul (CCK). I likhet med den katolske kirken, er heller ikke CCK åpen for afghanere.

Landinfos klare inntrykk er at personer som tilhører den kristne minoriteten i Afghanistan enten ikke har kontakt med uavhengige organisasjoner som arbeider med rettighetsrelaterte forhold, eller at kontakten er begrenset. I samtaler med internasjonale bistands- og menneskerettighetsorganisasjoner i Afghanistan i 2010, 2011 og 2012, var det ingen som opplyste å ha bistått kristne eller konvertitter. Den hittil siste gang denne kategorien kilder – overfor Landinfo – har opplyst å ha hjulpet kristne, var i 2007. Landinfo har også vært i kontakt med en sentral leder for en

---

³ Majoriteten av de afghanske konvertittene som har søkt om beskyttelse i Norge er hazaraer.

⁴ Landinfo har gjennom flere år søkt kilder med erfaringer fra kristnes praktisering av sin religion i Afghanistan. Dag Ottar Hansen i Hansen Cultural Coaching er den eneste Landinfo kjenner til med slik konkret kunnskap. Landinfo vurderer Hansen som etterrettelig og balansert, og anser ham som en viktig kilde på flere områder - spesielt hva gjelder forhold knyttet til kristne afghaneres hverdagsliv og tilpasning til daglige rutiner i omgivelser preget av islam.

norsk pinsemenighet som hevder å kjenne til kristne menigheter i Afghanistan. Denne har imidlertid ikke presentert konkret informasjon for Landinfo.

Landinfo mener at sannsynligheten for at afghanere blir introdusert for kristendommen i Afghanistan, er liten. Normalt vil det være afghanere som oppholder seg utenlands, også i Pakistan eller Iran, som kommer i kontakt med kristendommen (se del 4.3).

3. ISLAM S ROLLE

“Islam is not only a religion, but also a social and political order” (Peters & De Vries 1976, s. 16). Islam er et helhetlig samfunns- og rettssystem som regulerer alle afghaneres liv fra vugge til grav. Trosbekjennelsen hviskes muslimer i øret ved fødselen. Det samme skjer når døden inntreffer. Islam former og strukturerer hverdagslivet; både i den private og i den offentlige sfære:

This is the essence of religion, not rules and regulations; it does not interrupt the rhythms of life, it forms them. The five daily prayers, the fasting of the month of Ramadan, structure time (Johnson & Leslie 2004, s. 29).

I forlengelsen av dette representerer apostasi et opprør mot de sosiale kjerneinstitusjonene og den sosiale orden.

Selv om religionens betydning i afghansk historie har variert, og varierer i ulike geografiske områder, binder islam nasjonen sammen. I motsetning til identitet knyttet til etnisitet, klan, geografi, språk eller yrke, har så godt som hele befolkningen en felles muslimsk identitet. Muslimsk identitet har stått sentralt i konflikter mot ytre fiender og ved intern mobilisering, eksempelvis i forbindelse med opprøret mot det sovjet-støttede PDPA-regimet⁵ og den sovjetiske invasjonen. Den muslimske identiteten er også vesentlig for motstanderne av det internasjonale nærværet i Afghanistan i dag, og det refereres hyppig til behovet for beskyttelse av islam.

Handlinger som kan oppfattes som krenkelser av islam har sterk mobiliserende kraft i deler av den afghanske befolkningen. Tusenvis av afghanere demonstrerte da det ble funnet rester av en brent koran på Bagram-basen⁶ i februar 2012 (BBC News 2012). Det samme skjedde året før, da den amerikanske pastoren Terry Jones brente koranen etter en ”rettssak” mot islam. Det førte til voldsomme protester over hele Afghanistan. Mange ble drept, herunder en kvinnelig norsk offiser i FN-tjeneste (Aftenposten 2011).

De strenge straffereaksjonene og antipatien mot apostater og konvertitter (se del 4.1 og 5.1) kan også ses i en kontekst over det nasjonale. Frafall fra den muslimske enhet har historisk blitt sammenlignet med høyforræderi eller knyttet til politisk opprør eller opposisjon. Verden er delt inn i *dar al-islam* (islams hus), territorium under

---

⁵ People's Democratic Party of Afghanistan.

⁶ Internasjonal militærbase i Parwan-provinsen.

muslimsk styre, og *dar al-harb* (krigens hus), territorium i krig mot muslimer (Store norske leksikon 2012). Apostasi (konvertering) er opprør mot Allah, og ved å tre ut av det islamske fellesskapet, *ummaen*, svekkes enheten og samholdet mellom alle som bekjenner seg til islam.

3.1 DAGLIGLIV OG FAMILIE

HCC hevder at mange afghanere ikke er særskilt religiøse og at det finnes sekulære miljøer i Afghanistan (seminar Landinfo, mai 2013). Samtidig representerer islam og islamske verdier et viktig fundament for samfunnets og enkeltpersoners moral og etikk. Tradisjonell og kulturell praksis blir ofte forklart med religiøse referanser (Barfield 2010, s. 40 ff.). De fleste afghanere vil oppfatte religion og kulturell praksis som sammenfallende. Den lokale tradisjonelle rettsorden antas alltid å være i tråd med islam, selv om det ikke alltid er tilfelle (Landinfo 2011b). Afghanere må forholde seg til islam, og opptre i overensstemmelse med lokale religiøse standarder i dagliglivet. Det finnes ikke "rom" for å ignorere, stille kritiske spørsmål til eller slutte seg til andre religioner enn islam (se del 5.4.1).

I Afghanistan innebærer endring av religiøs overbevisning langt mer enn i en vestlig, sekulær kontekst. Storfamilien er den sentrale sosiale institusjonen, og står over individet og dets behov og ønsker. Frafall fra islam vil både representere et alvorlig brudd med den grunnleggende ideen om at gruppen står over individet, og sette forbindelsen til familien på spill. For enkelte kan det antagelig også innebære en risiko for at familien aktivt tar skritt for gjenopprette det anseelsestap som konvertering til en annen religion representerer.

Islam er vevd inn i den tradisjonelle familiestrukturen. Hvordan en families medlemmer forholder seg til islam, har fundamental betydning for hele familiens anseelse. Arrangerte ekteskap er en integrert del av et kompleks bestående av tradisjoner, lojalitetsbånd og autoritet. Ekteskapskontrakten er en overenskomst mellom to familier, og ikke en stadfestelse av en følelsesmessig relasjon mellom to individer. Ekteskap etablerer allianser mellom familier eller styrker allerede eksisterende nettverk. Avtaler om ekteskap har sterke politiske og økonomiske aspekt (Landinfo 2011a).

En afghaner som forlater islam og slutter seg til en annen trosretning, vil få svekket eller miste forbindelsen til sin familie og til familier i allianse med hennes/hans familie. Det stigma og tap av ære en konvertering medfører, vil resultere i at naturlige alliansepartnere tar avstand og at en mann fratras muligheten til å gifte seg med en muslimsk afghansk kvinne.

Landinfo mener at det generelt lave utdanningsnivået og de tradisjonsbundne konservative omgivelsene, i kombinasjon med meget omfattende sosial kontroll, innebærer at det er lite sannsynlig at det i Afghanistan oppstår rom for alternative livsanskuelser og trosformer. Den rådende religiøse rettsoppfatningen (se del 5.1) til apostasi og den generelle holdningen til kristendommen har vært fremholdt som betydelige barrierer mot konvertering. Mye taler for at det forholder seg slik, men Landinfo mener at de alvorlige brudd med kjerneinstitusjonene i alle afghaneres liv - familien, stammen og klanen - antageligvis er en langt betydeligere barriere. En konvertitt er stigmatisert i alle henseender; som familierepresentant, ekteskapspartner, oppdrager, politisk alliansepartner, forretningspartner, og så videre.

3.1.1 Overbevisning og tro; muligheten for fri ytring og religionsutøvelse

De begrensninger religiøse, kulturelle og sosiale rammer setter for kristne i Afghanistan – som enkeltpersoner med en særskilt ”indre” overbevisning betraktet – er ikke eller fungerer ikke annerledes enn for enkelte andre grupper med synspunkt, verdensanskuelse, politisk overbevisning eller tro som kan oppfattes som frafall fra islam. Personer i sekulære miljøer, ateister og ikke-troende afghanere vil – som de kristne – måtte utøve kontinuerlig selvsensur og ikke ytre seg om sitt forhold til eller synspunkt på islam, på grunn av risiko for sanksjoner.⁷

Likeledes vil disse gruppene være tvunget til adferd som er konform med islam; de må handle og opptre som om de var muslimer; i det ytre må alle afghanere oppfylle det lokale miljøets forventninger om religiøs adferd, bønn, og så videre. Det er, blant annet ifølge HCC, mange afghanere, ikke kun kristne konvertitter, som følger lokale religiøse skikker og deltar i ritualer uten at det reflekterer deres ”indre” tro og overbevisning (samtale 13. august 2013).

Apostater som konverterer til en annen religion i Afghanistan vil imidlertid komme i en annen situasjon enn ateister eller personer med sekulært politisk grunnsyn. Å benekte eller tvile på eksistensen av Gud/guder innebærer ingen forventninger om eller krav til adferd i dagliglivet; studier, klesdrakt, erkjennelse, bekjennelse eller rituelle handlinger, og en slik anskuelse som sådan vil være enklere å skjule enn konvertering til religion med adferdsimperativ, menighetstradisjoner og ritualer (jf. del 5.4.1).

4. FORMELLE OG TRADISJONELLE RAMMER

4.1 GRUNNLOVEN, STRAFFELOVEN OG SHARIA

Paragraf 1 i den afghanske grunnloven av januar 2004 slår fast at Afghanistan er ”an Islamic Republic, independent, unitary and indivisible state” (Constitution of Afghanistan 2004). Den påfølgende paragrafen sier både at

The religion of the state of the Islamic Republic of Afghanistan is the sacred religion of Islam (Art. 2 (1)).

og at

followers of other religions are free to exercise their faith and perform their religious rites within the limits of the provisions of law (Art. 2 (2)).

Samtidig slår grunnloven fast at

no law can be contrary to the beliefs and provisions of the sacred religion of Islam (Art. 3).

Grunnloven fastsetter også et prinsipp om at islamsk lov (sharia) gjelder for forhold som grunnloven eller annen lovgivning ikke regulerer. Bestemmelsen lyder slik:

---

⁷ Situasjonen stiller seg noe annerledes for afghanere født inn i en annen religion, for eksempel for hindu- og sikh-befolkningen i landet.

Article 130 [Judicial Discretion] (2) When there is no provision in the Constitution or other laws regarding ruling on an issue, the courts' decisions shall be within the limits of this Constitution in accord with the Hanafi jurisprudence⁸ and in a way to serve justice in the best possible manner.

Apostasi (arabisk: ridda) blir i klassisk sharia forstått som å gå bort fra islam (arabisk: ar-ruju' 'an din al-islam), og en apostat (arabisk: murtadd) er en muslim (født muslim) som fornektet islam. Apostasi behøver ikke innebære at apostaten slutter seg til en annen trosretning. Verken den afghanske grunnloven eller straffeloven omhandler apostasi, og sharia vil derved være retningsgivende. Konvertering fra islam til en annen religion, eller å uttrykke gudsfornektende anskuelse, anses som apostasi⁹, og er forbudt både innenfor sunni hanafi-rett og shia ja'fari-rett. Strafferettslig hjemler tradisjonell sharia dødsstraff for en tilregnelig voksen mann som frafaller islam frivillig (Peters & De Vries 1976, s. 5). Denne rettsforståelsen gjelder både for shia ja'fari og den rådende lovskoleretningen i Afghanistan, sunni hanafi;

The judicial system in Afghanistan is largely comprised of conservative Islamic judges who follow Hanafi or Jafari doctrines recommending execution for converted Muslims (Asylum and Immigration Tribunal 2008).

Straffealternativene for kvinner, både innenfor hanafi- og ja'fari-rett, er mindre alvorlige; "women are "kept in hostage" instead." Sunni Hanafi anviser mildere sanksjoner enn shia ja'fari, som forskriver pisking ved bønnetid: "Dabei ist sie täglich zu peitschen, nach den Ga'fariten jeweils zur Gebetszeit" (Tellenbach 2006). Sunni Hanafi anviser pryl hver tredje dag: "They shall be beaten every three days in order to effect their return to Islam" (Peters & De Vries 1976, s. 5). At kvinnelige apostater straffes mildere, kan antagelig ses som en indirekte erkjennelse av kvinnes underordnede stilling. Kvinner er i liten grad i posisjon til å ta genuint selvstendige avgjørelser på dette felt.

Barn, hermafroditter og muslimer som ikke er født som muslimer, er også unntatt for dødsstraff (Peters & De Vries 1976, s. 6).

Når det gjelder sharia og strafferettslige konsekvenser, forligger det ikke afghansk erfaringsmateriale. Samtidig mener Landinfo at det er grunn til å tro at eventuelle rettslige avgjørelser på dette felt ville ha variert, men vært i tråd med de generelle føringene det er redegjort for overfor, eventuelt med mindre variasjoner. Dette gjelder også for de sivilrettslige konsekvensene av apostasi (se del 4.2).

Grunnlovens bestemmelser og de rådende religiøse rettsoppfatning(er) i Afghanistan innebærer at dødsstraff vil kunne bli anvendt i tilfelle en konverteringssak kommer til rettslig behandling (se del 5.2, første avsnitt). Dette gjelder både for det offentlige og tradisjonelle rettsystemet.

---

⁸ Hanafi er den rådende islamske sunni-lovskolen i Afghanistan. Tilsvarende er ja'fari den rådende lovskolen for shiabefolkning.

⁹ Det er knyttet flere grunnleggende forutsetninger til frafall fra islam, men disse er lite relevante for notatet. Én forutsetning er imidlertid sentral; frafallet fra islam må være frivillig for å anses som apostasi.

4.2 SIVILRETTLIGE KONSEKVENSER

Apostasi og konvertering kan, i tillegg til strafferettslige konsekvenser, få omfattende og alvorlige sivilrettslige følger:

A person who has converted from Islam has three days to recant his/her conversion or otherwise face death by stoning, be deprived of all property and possessions, and have their marriage declared invalid (UNHCR 2010, s. 18).

Religionshistoriker Kari Vogt beskriver de sivilrettslige konsekvensene slik: ”En apostat kan miste arverett, rett til eiendom, og hans eller hennes ekteskap er automatisk oppløst” (Vogt 1994, s. 149). Når det gjelder tap av eiendomsrett ved konvertering (apostasi), materialiseres ikke tapet før den frafalne er gitt anledning til å angre (se del 5.2). Apostaten mister imidlertid disposisjonsretten umiddelbart. Innenfor hanafi-rett gjelder ikke dette for kvinner; de verken fratras disposisjonsrett eller eiendomsrettigheter.¹⁰ En apostat fratras retten til å oppdra egne barn, og tapet av arverettigheter gjelder i alle relasjoner (Peters & De Vries 1976, s. 7). Det er ulike rettsoppfatninger knyttet til oppløsning av ekteskap på grunn av apostasi. Hovedregelen er at oppløsningen skjer umiddelbart, men innen shia-tradisjoner vil ikke ekteskapet bli oppløst før etter en *heddat (idda)*-periode (tre menstruasjons-sykluser) i henhold til vanlig skilsmissepraksis (Landinfo 2011a).

I forbindelse med ekteskap er det avgjørende at forhold knyttet til religion er avklart. En muslimsk kvinne kan ikke gifte seg med en ikke-muslimsk mann. I tillegg til å være ulovlig, er det – som påpekt i del 3.1 – sosialt uakseptabelt. Et slikt ekteskap vil ikke representere et alternativ for en afghansk familie - både fordi det strider mot sharia, og fordi det vil svekke den eller de involverte familienes posisjon og anseelse. En afghansk mannlig apostat er i realiteten avskåret fra muligheten til å finne muslimsk ektefelle i hjemlandet.

Landinfo mener at i Afghanistan, hvor familien er en forutsetning for individenes sosiale anerkjennelse og den helt sentrale sosiale institusjonen, innebærer trosendring et valg som kan få svært alvorlige og omfattende konsekvenser for alle sider av tilværelsen.

4.3 TILGANG TIL INFORMASJON OM KRISTENDOMMEN I AFGHANISTAN

Islams dominerende stilling begrenser tilgangen til informasjon om andre religioner for afghanere i Afghanistan. Informasjon er primært tilgjengelig gjennom internett, TV og radio. Enkelte, antagelig få, kommer i kontakt med kristendommen i møte med kristne utlandske bistandsarbeidere eller afghanske kristne. Det er ifølge HCC mange hundre kristne hjelpearbeidere i Afghanistan (e-post 30. juli 2013). Det vil i utgangspunktet være representanter for et utdannet segment som vil være åpne for nye impulser og kan ha dialog om kristendom med utlendinger i Afghanistan. Tilsvarende vil det kun være personer med dype og sterke relasjoner til kristne afghanere som introduseres til kristendommen av denne gruppen. HCC opplyser at kristne afghanere tar en rekke omfattende forhåndsregler før de kommuniserer om kristendom med andre afghanere (seminar Landinfo, mai 2013).

---

¹⁰ Enkelte teologer innenfor hanafi-lovskolen mener at heller ikke menn mister disposisjonsretten til eiendom.

Internasjonale organisasjoner som opererer i Afghanistan er underlagt The Law on Non-Governmental Organisations, som slår fast at det er forbudt å drive misjon (NGO Law 2005). Samtidig er det et betydelig antall religiøst funderte (faith-based) organisasjoner, også kristne, som driver utviklingsarbeid i landet. Selv om organisasjonene ikke driver noen form for religiøs aktivitet, varierer det om og eventuelt hvorledes internasjonalt personell i organisasjonen formidler sitt livssyn i afghanske omgivelser. HCC påpeker at selv om det er forbudt å misjonere, er det ikke forbudt å vitne ("svare på spørsmål og gi informasjon") om sin egen religion. Kilden mener at kristne bistandsarbeidere i Afghanistan kan deles i tre kategorier etter hvorledes de forholder seg til informasjon om sitt livssyn (seminar Landinfo, mai 2013):

1. De som verken snakker om sin tro eller formidler informasjon om kristendommen.
2. De som responderer på spørsmål fra afghanere om religion og støtter afghanske kristne. De er ofte langtidsarbeidende, med kunnskap om afghansk kultur og respekt for afghanernes integritet.
3. De som forsøker å misjonere. De er ofte fra evangelistiske og/eller vekkellesbevegelser, og har en vestlig forståelse av religion.

Alle organisasjoner som opererer i Afghanistan er avhengig av tillit og aksept fra lokalbefolkningen, både for å kunne utføre arbeidet sitt og for å unngå sikkerhetsmessige problemer. Misjonsvirksomhet kan medføre stor risiko for alvorlige reaksjoner. I 2007 ble 21 sørkoreanske misjonærer kidnappet av Taliban i Ghazni-provinsen. To ble drept, og 19 ble løslatt etter å ha blitt holdt seks uker i fangenskap hos Taliban (AsiaNews 2007).

I perioden fra 2001 til 2010 ble det rapportert om noen få enkeltsaker hvor utlendinger hadde blitt anklaget for å misjonere. Etter 2010 er situasjonen uendret. I mai 2010 ble arbeidstillatelsen til to kristne organisasjoner suspendert etter at TV-kanalen Noorin TV hadde vist bilder av afghanere som angivelig deltok på bønnemøter og lot seg døpe. Myndighetene fant ikke bevis for påstandene, og etter kort tid fikk organisasjonene gjenoppta sine aktiviteter (Nordland 2010; U.S. Department of State 2011). Anklagene vakte sterke reaksjoner, og det var demonstrasjoner både i Kabul og Mazar-i Sharif (Sullivan 2010; The Hindu 2010). I august 2010 ble åtte utenlandske bistandsarbeidere og to afghanere drept i Badakhshan-provinsen. Både Taliban og Hizb-i Islami påberopte seg ansvaret og begrunnet drapene med at de drepte var misjonærer. Organisasjonen bak feltbesøket og bekjente av de drepte, benekter dette (BBC News 2010; Clark 2010). Det er ikke rapportert om enkeltsaker etter 2010 (U.S. Department of State 2012; U.S. Department of State 2013).

Flere kilder hevder at anklager om misjonering benyttes opportunistisk for å nå andre mål. HCC kjente personlig to av de som ble drept i Badkahshan og mener beskyldningene om misjonering utelukkende ble fremsatt for å rettferdiggjøre drapene. U.S. Department of State uttaler seg slik om falske anklager om misjonering i sin siste årlige rapport om trosfrihet i Afghanistan:

Public opinion continued to be openly hostile towards Afghan converts to Christianity and to proselytizing by Christian organisations and individuals, including in cases where groups were falsely accused of proselytizing.

Practicing Muslims and charities operated by Afghan Muslims were wrongly accused of proselytizing about Christianity or conversion to Christianity as a way (...) to discredit the organisations (U.S. Department of State 2013, s. 11).

Formuleringen ”to discredit the organisations” erstatter “for their enemies to win personal disputes or vendettas”, som det sto i rapporten året før (U.S. Department of State 2012).

På personnivå eksisterer den samme formen for risiko. HCC mener at kristne først og fremst er utsatt om de blir personlig involvert i konflikter, fordi religionen gir motparten et betydelig fortrinn (seminar Landinfo, mai 2013). Dette korresponderer med et mønster en finner i Pakistan. Den religiøse lovgivningen i Pakistan forvaltes ikke aktivt av staten, men brukes tidvis mot representanter for de religiøse minoritetene når de kommer i konflikt med andre sivile (se Landinfo 2013).

På tross av risikoen er det antagelig likevel enkelte utlendinger som diskret forsøker å vitne om kristendommen og å påvirke afghanere i Afghanistan, men på grunn av den risiko dette innebærer, både for sivile afghanere og utlendingene, er antallet trolig begrenset. Det er ikke nødvendigvis snakk om misjonering i tradisjonell forstand, men personlige samtaler innenfor nettverk av kjente personer. HCC mener å tilhøre en kategori kristne bistandsarbeidere som informerer og vitner om kristendommen kun i tilfelle hvor initiativet til dialog om religion og kristendom kommer fra en afghaner (samtale med Landinfo, juli 2013). HCC mener at de som eventuelt forsøker å påvirke på en mer tradisjonelt oppsøkende måte, raskt mister motivasjonen og forlater landet på grunn av vanskelige arbeidsforhold og dårlige resultater (seminar Landinfo, mai 2013).

4.4 AFGHANERNES HOLDNING TIL KRISTENDOM

HCC hevder at et fåtall afghanerne er vennlig innstilt til andre religioner; disse er nysgjerrige og går inn i diskusjoner og samtaler om religion, også med kristne. Enkelte utforsker kristendommen ytterligere, men motivene for dette varierer:

1. De har en fasinasjon for vestlig livsstil og etiske standarder;
2. De tar avstand fra islam, som de ser som en av årsakene til volden og krigshandlingene i Afghanistan;
3. De har forestillinger om at det gir muligheter, eksempelvis til jobb i en internasjonal organisasjon;
4. De er oppriktig søkende.

HCCs erfaring med afghanere som utforsker kristendommen er at mange tilhører de tre første kategoriene, og at de mister interessen når de møter motstand; de forblir muslimer. Ytterst få afghanere konverterer og lever med en kristen overbevisning (seminar Landinfo, mai 2013).

5. KONVERTITTER

5.1 TILTALE – DØDSSTRAFF

I perioden etter at den nye grunnloven ble vedtatt i 2004, er det kun reist én konvertittsak for afghanske domstoler. Straffesaken endte ikke med endelig dom, fordi den ble avvist under henvisning til den siktedes, Abdul Rahman, psykiske helse. Det foreligger ifølge U.S. Department of State ingen rapporter fra lokale eller nasjonal myndigheter om straffereaksjoner, verken for frafall fra islam eller blasfemi (U.S. Departement of State 2010). Landinfo er heller ikke kjent med slik informasjon i perioden etter 2010.

Selv om det ikke foreligger rettspraksis på området, mener Landinfo at rettstilstanden er klar; å konvertere fra islam til kristendommen i Afghanistan innebærer – om konverteringen blir kjent – en vesentlig risiko for at det blir reist straffesak og at lovens strengeste straff blir anvendt.¹¹ Dette har i flere sammenhenger blitt bekreftet i samtaler mellom Landinfo og representanter for kilder med kjennskap til religion og religiøse minoriteter i Afghanistan.

Lederen for det religiøse råd i Afghanistan, Fazelhadi Shinwari¹², har overfor Landinfo gitt uttrykk for at det kun er afghansk rettsvesen som har formell kompetanse til å dømme i saker som omhandler konvertering. I siste instans er det den islamske avdelingen i høyesterett som treffer avgjørelsen. Shinwari understreket at det er dødsstraff for konvertering til kristendommen, og uttalte seg kategorisk med hensyn til eventuelle tilfelle hvor en rettsinstans konkluderer med at tiltalte er skyldig i apostasi (samtale i Kabul, november 2007). En representant for en lokal menneskerettighetsorganisasjon bekreftet at apostasi og konvertering er svært sensitive temaer; om en konvertering stadfestes, kan det medføre en rettslig prosess med dødsdom og henrettelse som utfall. Kilden pekte på at en god muslim har ”plikt” til å drepe en person som har konvertert (samtale i Kabul, november 2007).

5.2 MULIGHET TIL Å ANGRE

Fazelhadi Shinwari presiserte at tiltalte i straffesaker mot konvertitter alltid skal gis mulighet til å angre konverteringen, og således unngå dødsdom. Sharia åpner for frifinnelse om en konvertitt overfor retten gir uttrykk for at han angre og beklager konverteringen, samt godtgjør stadig å være en god muslim. Den tidsfristen sharia setter for å gå tilbake på en konvertering (tre dager), har ikke praktisk eller avgjørende betydning, ifølge Shinwari (samtale i Kabul, november 2007).

Shinwari mente at en frikjennelse vil bli akseptert av folk flest om den frikjente bekjenner at han er en god muslim (samtale i Kabul, november 2007). En representant for en lokal menneskerettighetsorganisasjon bekreftet at sharia-lovgivningen åpner for - innen tre dager - å angre og å ”gå tilbake” på konverteringen, men at det ikke finnes eksempler på rettslig prøving eller eventuell reaksjon fra samfunnet for øvrig (samtale i Kabul, november 2007). Kilden ville ikke

---

¹¹ Ingen informasjon indikerer at noen er dømt til døden på grunn av konvertering etter Talibans fall.

¹² Den nå avdøde, tidligere høyesterettsjustitiarius Fazelhadi Shinwari, forhenværende leder av Council of Ulama.

utelukke at en afghaner som har tatt avstand fra sin konvertering, kan bli møtt med reaksjoner fra lokalsamfunnet (samtale i Kabul, november 2007).

En lokalt ansatt i en internasjonal organisasjon hevdet i samtale med Landinfo at den som benytter angrefristen, offentlig bør gi uttrykk for dette fra moskeen. På den måten vil hele nabolaget bli gjort kjent med angeren. Forsikringen om at vedkommende er god muslim vil bli akseptert av både myndigheter og lokalsamfunn (samtale i Kabul, november 2011). Dette må antagelig ses i sammenheng at det innenfor islam er et grunnleggende dogme at kun Allah vet og ingen kan dømme om andres trosoppfatning.

For hanafi-lovskolen korresponderer Shinwaris uttalelser med Peters og De Vries beskrivelse av angremuligheten, men de peker på at denne er begrenset for shiaer. Ifølge Shinwari skal apostater veiledes og oppfordres til å komme tilbake til islam, mens Peters og De Vries hevder at hanafi-retten, i motsetning til øvrige lovskoler, ikke vektlegger oppfordringer (exhortations) om å returnere til islam i særlig grad:

He is invited to repent (istatābah) and reembrace his former faith. The orthodox schools acknowledge the possibility of revocation and repentance (tawbah). The Shi'ites only do so with regard to an apostate, born an unbeliever. With the exception of the Hanafites, all scholars even agree, that it is obligatory to exhort the apostate to repent during a certain period or a specific number of times (Peters & De Vries 1976, s. 6).

Landinfo legger til grunn at Shinwaris redegjørelse for forvaltningen av angremuligheten i Afghanistan er korrekt.

Peters og De Vries' skille mellom shia og sunni er også påpekt av andre, men er ikke relevant for Afghanistans vedkommende fordi det er hanafi-rett (Grunnlovens § 130) som gjelder i apostasisaker (cf. del 4.1). Dette er i tråd med UNHCRs beskrivelse av forvaltningen av apostaters angrerett i Afghanistan. UNHCR skiller ikke mellom sunnier og shiaer:

A person who has converted from Islam has three days to recant his/her conversion or otherwise face death by stoning, be deprived of all property and possessions, and have their marriage declared invalid (UNHCR 2010).

Dette er også i tråd med føringene for anvendelse av sharia i afghansk straffelov; det er hanafi-rett som gjelder i hudud-saker;¹³

Those committing crimes of "Hodod", "Qassass" and "Diat" shall be punished in accordance with the provisions of Islamic religious law (the Hanafi religious jurisprudence) (UNDOC u.å., chapter one, general principles and definitions, article 1).

Heller ikke i UNHCRs retningslinjer fra august 2013 skilles det mellom sunni og shia mht. til angremuligheten:

Male citizens over age 18 or female citizens over age 16 of sound mind who convert from Islam and who do not recant their conversion within three days

---

¹³ Sanksjoner for handlinger som betraktes som forbrytelser mot Gud i henhold til koranen innenfor islamsk rettstradisjon (fiqh), eksempelvis utenomkjeskapelig sex (zina) og apostasi (det hersker uenighet om apostasi er hudud).

risk the invalidation of their marriage, and deprivation of all property and possessions (UNHCR 2013, s. 46).

UNHCR slår fast at det vil være hanafi-lovskolen som gjelder i saker som omhandler apostasi og konvertering (UNHCR 2013).

5.2.1 Konvertittsaken mot Abdul Rahman

I et intervju med én av de tre dommerne i den omtalte konvertittsaken mot Abdul Rahman i mars 2006, ble det gitt uttrykk for synspunkter som indikerer at retten til å angre er reell ved rettslig behandling av konvertittanklager i Afghanistan:

Trial judge Ansarullah Mawlazezadah told the BBC that Mr Rahman, 41, would be asked to reconsider his conversion, which he made while working for a Christian aid group in Pakistan. "We will invite him again because the religion of Islam is one of tolerance. We will ask him if he has changed his mind. If so we will forgive him," the judge told the BBC on Monday (BBC News 2006).

Flere kilder påpeker at Rahman ble gitt anledning og oppfordret til å angre, men han nektet. I lys av Shinwaris understrekning av at fristen på tre dager ikke har praktisk betydning, er det verd å påpeke at Rahman konverterte til kristendommen over 15 år forut for rettssaken. Likeledes illustrerer Rahman-saken det risikobildet HCC fremholder; en konvertering blir nødvendigvis ikke brukt mot en person før det oppstår en konflikt. Grunnen til at saken kom opp for rettssystemet skal være en konflikt om omsorgs- og foreldrerett (Munadi 2006). Rahman hadde vært kristen siden tidlig på 1990-tallet, men konverteringen ble ikke gjenstand for oppmerksomhet før i 2006.

5.3 ANKLAGER OM KONVERTERING

I perioden etter Abdul Rahman-saken er det registrert tre lengre varetektsfengslinger etter anklager om konvertering. I kjølvannet av Noorin TVs reportasje om angivelig misjonerende organisasjoner i 2010, ble over 20 personer arrestert. Med unntak av to, ble alle løslatt etter kort tid (AsiaNews 2010; USCIRF 2012). Ifølge U.S. Department of State ble den ene av de to, Shoaib Assadullah Musawi, løslatt i 2010 etter å ha nektet for å ha konvertert (U.S. Department of State 2011, s. 12). Den andre, Said Musa, er omtalt i en nyhetsartikkel om afghanske konvertitter tidlig i 2011. Musawi ble arrestert i Balkh i november 2010 anklaget for å ha gitt Det nye testamentet til en venn (Abi-Habib 2011). Begge skal ha blitt løslatt i 2011 uten at det ble ført noen sak i rettssystemet. Verken i 2011 eller i 2012 er det rapportert om tilfeller av fengsling eller rettsprosesser mot konvertitter (U.S. Department of State 2012; U.S. Department of State 2013).

5.4 UNHCR OM KONVERTITTER – ERFARINGSGRUNNLAG

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) vurderer fortløpende risikosituasjonen for en rekke nærmere angitte grupper i Afghanistan. UNHCRs vurdering av konvertitters situasjon har stått fast i mange år. I 2005 het det at "The risk of persecution continues to exist for Afghans who have converted, or are suspected or accused of having converted, to Christianity or Judaism" (UNHCR 2005, s. 51). I

desember 2007 gav organisasjonen uttrykk for følgende i tilknytning til personer som konverterer fra islam til kristendommen eller en annen religion:

Afghans suspected or accused of having converted from Islam to Christianity or other faiths risk persecution. The risk emanates from family and/or tribe members as well as the broader community. Severe punishment within the legal system is also possible for those who do not recant their conversion (UNHCR 2007, s. 8).

og

Converts are likely to face serious problems as they are seen by family members and tribes as a source of shame and embarrassment (UNHCR 2007, s. 68).

I sine retningslinjer fra 2010 uttaler organisasjonen følgende:

Therefore, converts from Islam to other faiths and individuals perceived as contravening Shari'a law may face severe punishment, compounded by societal discrimination and stigma (UNHCR 2010, s.18).

Samtidig påpeker UNHCR at anledningen til (etter anmodninger/press) å gå tilbake på en konvertering også vil være en realitet i lokalsamfunn og storfamilie:

Converts are very likely to face isolation and strong pressure to reverse their decision and repent. In case of refusal, family members could resort to threats, intimidation, and, in some cases, physical abuse that could be life threatening (UNHCR 2007, s. 68).

Internasjonale organisasjoner i Afghanistan har, så langt Landinfo har kunnet bringe på det rene, svært begrenset erfaring med personer som har konvertert. En representant for UNHCR opplyste å ha hatt samtaler med kristne afghanere om bygging av skoler og kirker i Kabul i perioden etter Talibans fall. I 2006 var imidlertid UNHCR-representanten usikker på om de kristne fremdeles var i Kabul eller om de hadde forlatt landet (anonym kilde 2006).

I samtaler med Landinfo i Kabul november 2007 hevdet imidlertid både representanter for UNHCR og United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA) å ha hatt befattning med konvertitter¹⁴. Representanter for menneskerettighetsavdelingen i en stor internasjonal organisasjon opplyste også i 2007 at organisasjonen hadde kjennskap til flere tilfeller av konvertering¹⁵ og at organisasjonen henviste personene til UNHCR. Organisasjonen så svært alvorlig på konvertering til kristendommen på grunn av risiko for dødsstraff, og har rådet afghanere som har konvertert til å forlate Afghanistan. Ved besøk i Afghanistan i 2010, 2011 og 2012 har Landinfo forelagt spørsmål om konvertitter for en rekke velinformerte kilder. Ingen av disse har i løpet av de tre siste årene rapportert å ha møtt eller å ha bistått afghanske konvertitter.

---

¹⁴ Ingen av de konkrete sakene som ble referert dreide seg om saker som var rettslig behandlet, men om konvertitter som hadde vært utsatt for stigmatisering, trusler, alvorlig press og/eller trakassering. I august 2006 skal en konvertitt som var fengslet, ha blitt drept av en mullah i et fengsel i Panjsheer.

Det totale antallet saker som ble referert var under ti.

¹⁵ Antallet ble ikke spesifisert nærmere enn "flere" (*several*).

5.4.1 Kristne afghanere og konvertitter. Eksponering for offentligheten i Afghanistan

På grunn av de meget store omkostningene ved å stå fram som frafalle fra islam, praktiserer konvertitter og kristne afghanere sin religion i skjul. Det er derfor et beskjedent og anekdotisk materiale tilgjengelig om deres situasjon og utfordringer.

HCC har konkret erfaring med kristne afghanere og lukkede kristne husfelleskap i Afghanistan. Dette er ikke menigheter i tradisjonell forstand, men kristne fellesskap uten ledere; pastorer, prester eller liknende. HCC mener at den største trusselen for en afghansk konvertitt er risikoen for at familien får kjennskap til konverteringen. Om familien blir kjent med konverteringen, vil den forsøke å overbevise vedkommende om å gå tilbake til islam. Om så ikke skjer, risikerer konvertitten å bli utestengt fra familien, og i ekstreme tilfelle bli utsatt for vold og trusler. De aller fleste konvertitter skjuler derfor sin religiøse nyorientering også overfor nærmeste familie. I tilfeller hvor nær familie blir kjent med og eventuelt aksepterer konverteringen, vil det være en forutsetning for familien at dette ikke blir offentlig kjent (seminar Landinfo, mai 2013). Fordi konvertitten alltid vil anses som en representant for familiens, stammens og klanens ære og standarder, mener Landinfo at konvertitten og dennes familie har en klart sammenfallende interesse i at frafallet fra islam ikke blir offentlig kjent.

HCC understreker at afghanske kristne konvertitter i utgangspunktet ikke gir informasjon om sin tro til andre, og at personer i kristne fellesskap er særdeles forsiktige med å introdusere nye personer til fellesskapet fordi det alltid representerer risiko for å bli angitt. I tillegg til å møtes i husfelleskap, møtes kristne på offentlige steder, som parker og hotell. Bønn og lesing i bibelen (dari: *enji*, "evangeliet") kan selvsagt kun finne sted i private hjem (seminar Landinfo, mai 2013). UNHCR påpeker at import av religiøse tekster fra andre religioner ikke er forbudt ved lov, men at realitetene tilsier at slik litteratur ikke bør distribueres:

While there are no formal restrictions on the import of religious texts, the commonly held view is that the import of religious texts related to other religions is prohibited since the Government considers all citizens as Muslim (UNHCR 2009, s. 15).

Det nye testamentet, som er oversatt til dari, er ikke til salgs i Afghanistan, men tilgjengelig i Pakistan og Iran.

Ifølge HCC bor majoriteten av kristne afghanere i byene, og det er mindre sannsynlig at personer på landsbygda blir apostater og konverterer til kristendommen. HCC hevder at enkelte kristne konvertitter går i moskeen på fredager for å forhindre spekulasjoner, men normalt kun ved spesielle anledninger og seremonier (seminar Landinfo, mai 2013). En representant for en stor internasjonal organisasjon gav i 2006 uttrykk for at en konvertitt ikke vil ha problemer med å holde sin tro skjult i Kabul og andre store byer. Landinfo mener at det vil være enklere og mulig å unnlate å følge opp islamske ritualer i de store byene enn på landsbygda. Dessuten går ikke nødvendigvis alle til moskeen daglig, men ber hjemme, på arbeidsplassen, og så videre. I Kabul er det også større variasjon i innbyggernes grad av religiøsitet, svakere sosial kontroll og et generelt mindre tradisjonelt miljø.

Det er særlig menn som konverterer, og det er antagelig svært få kristne ugifte kvinner. En kristen mann kan ikke gifte seg med en muslimsk kvinne, og en

muslimsk vigselsseremoni vil i et eventuelt slikt tilfelle forutsette at brudgommens religiøse tro ikke er kjent. HCC kjenner til tilfeller hvor kristne menn har unnlatt å formidle sin tro i tilknytning til ekteskapsinngåelse, og gjennomført muslimsk vigselsseremoni med en muslimsk kvinne. Noen kvinnelige ektefeller har valgt å konvertere etter ekteskapsinngåelsen (seminar Landinfo, mai 2013). Det er viktig å påpeke at dersom konverteringen hadde vært kjent, ville det ikke vært mulig å fremforhandle en ekteskapsavtale. Et slikt ekteskap er strid med islam, gjeldende rettsopfatning og i tillegg formelt ugyldig (se del 4.2).

6. BEKVEMMELIGHETSKONVERTITTER (CONVERTS OF CONVENIENCE)

I samtale med en representant for en stor internasjonal organisasjon i 2007, ble afghanere som hevdet å ha konvertert uten å ha endret trosopfatning, omtalt som ”converts of convenience”. Landinfo mener at begrepet er dekkende for fenomenet, og at oversettelsen bekvemmelighetskonvertitter er rimelig og anvendbar. Landinfo forstår en bekvemmelighetskonvertering slik:

Uten at det foreligger en reell endring av religiøs trosopfatning, fremsettes opplysninger om endret religiøs tro/overbevisning av strategiske grunner for å oppnå et spesielt mål. Hensikten er å bidra til at den som fremsetter opplysningene kommer i en posisjon som denne anser som fordelaktig.

I det videre refererer bekvemmelighetskonvertitter til personer som fremsetter uriktige opplysninger om religiøs tro for å oppnå utlendingsrettslige fordeler; oftest for å bli ansett for å ha behov for internasjonal beskyttelse.

Landinfo har i perioden fra 2006 og frem til juni 2013 hatt samtaler med et stort antall kilder både i og utenfor Afghanistan om apostater, konvertitter, kristne og bekvemmelighetskonvertitter. Kildene representerer et bredt spekter; ansatte i internasjonale organisasjoner, religiøse ledere, menneskerettighetsaktivister, politikere, lærere, bistandsarbeidere, diplomater, forskere, og så videre. I 2007 ble UNHCR gjort kjent med at et betydelig antall afghanere hevdet å ha konvertert fra islam til kristendommen i Norge, og at utlendingsmyndighetene vurderte mange av disse som bekvemmelighetskonvertitter. UNHCR hadde ikke forut for dette omtalt bekvemmelighetskonvertitters eventuelle beskyttelsesbehov, og har heller ikke i sine anbefalinger av august 2013 omtalt en slik gruppe (UNHCR 2013).

Flere av kildene, blant andre representanter for velrenommerte organisasjoner med tilstedeværelse i Afghanistan, har erfaringer med afghanere som har opplyst at de har frafalt islam og konvertert til kristendommen. Enkelte av disse har av organisasjonene ikke blitt ansett for å ha en kristen overbevisning, men å bruke anførsel om konvertering for å komme i en særskilt posisjon. Ingen informasjon tilsier at de organisasjonene som har identifisert bekvemmelighetskonvertitter i Afghanistan, har truffet tiltak for å bistå disse i eller utenfor landet.

HCC kjenner til flere tilfeller, både i Norge og i Afghanistan, hvor afghanere har opplyst at de har konvertert til kristendommen, men at det senere har vist seg ikke å

stemme. HCC mener at en viktig motivasjon for å gi uriktige opplysninger om trosoppfatning er en antagelse om det kan gi muligheter, eksempelvis til arbeid i en internasjonal organisasjon eller visum til et vestlig land (seminar Landinfo, mai 2013). En representant for den afghanske menneskerettighetskommisjonen har uttalt at noen konverterer av overbevisning, mens andre påstår at de er konvertitter ”for å søke asyl i utlandet” (samtale i Kabul, oktober 2011).

Landinfo har tilgang til et internt notat fra en etterrettelig kilde i Kabul fra 2007 om ulike problematikker knyttet til konvertitter og bekvemmelighetskonvertitter. I notatet heter det blant annet:

I samtale med xy, som arbeider som Human Rights Officer for A (stor internasjonal organisasjon), bekreftet xy Morettis vurdering av at reelle konvertitter er en gruppe som kan risikere alvorlige reaksjoner. I tiden etter Abdul Rahman-saken, fikk A flere henvendelser fra afghanere som opplyste at de hadde konvertert og derfor var i fare. Etter nærmere samtaler med disse personene, viste det seg at de påstod konverteringene ikke var reelle, ettersom de aktuelle personene ikke hadde kunnskap om kristendommen og for øvrig ikke kunne gi noen plausibel forklaring mht hvorfor de hadde konvertert (anonym kilde 2007).

I samme notat er det referert fra et møte med en annen stor internasjonal organisasjon (B):

B har blitt oppsøkt av personer som anfører at de har blitt kristne; 3-4 saker i Kabul, og 3 i Herat. B råder personer som mener seg forfulgt til å forlate hjemlandet og ta kontakt med B i tredjeland. [...] Mht. de som hadde oppsøkt B med slike anførsler, ble det opplyst at B stilte spørsmål vedr kristendommen etc, og jeg fikk inntrykk av at det hadde vært troverdighetsspørsmål i disse sakene (anonym kilde 2007).

I notatet refereres også uttalelser fra presten i den katolske kirken i Kabul, Guisepe Moretti, som hevder at:

anførsler om konvertering noen ganger bunner i et ønske om å få tillatelse i et tredjeland, og at de aktuelle personene ikke har foretatt noen reell konvertering (anonym kilde 2007).

I en artikkel i Dagbladet fra juni 2007 hevder Guisepe Moretti at konvertering svært sjelden forekommer i Afghanistan:

Moretti har aldri møtt en afghaner som har framstått som en troverdig konvertitt.

- Det er noen som har kontaktet meg og sagt at de har konvertert. Men disse har bare vært ute etter å få hjelp til å få visum til et annet land, eller så har de bedt om penger, sier Moretti.

Han mener at afghanere som søker visum i andre land som konvertitter, raskt blir muslimer igjen hvis de får oppholdstillatelse (Hammer 2007).

Landinfo møtte Moretti i Kabul i november 2007. Han hadde da vært i Afghanistan i nærmere ti år, fordelt på tre perioder. Moretti opplyste at han hadde blitt kontaktet av noen få afghanere som hevdet at de hadde konvertert, men han ga uttrykk for at dette ble anført ”to get a visa”.

Norsk utlendingsforvaltning har i flere år behandlet asylsøknader med anførsler om konvertering til kristendommen fra afghanske borgere. Landinfo har forstått det slik at troverdigheten av den anførte konverteringen har stor betydning for utfallet av sakene. De som anses å ha en kristen overbevisning, vil som hovedregel få beskyttelse i Norge. De som anses for ikke reelt å ha konvertert – bekvemmelighetskonvertitter – vil etter en individuell vurdering kunne bli henvist til retur til Afghanistan. Flere av disse, et par titalls personer, har etter det Landinfo kjenner til, blitt uttransportert til Afghanistan. Også andre europeiske land tvangsreturnerer bekvemmelighetskonvertitter til Afghanistan. Landinfo er ikke kjent med at det er rapportert om særskilte problemer for denne gruppen ved retur.

En troverdig kilde med en sentral posisjon i en representativ islamsk organisasjon har i samtale med Landinfo gitt opplysninger som kan indikere at bekvemmelighetskonvertitter også er innvilget opphold i Norge. Kilden opplyser å ha vært i kontakt med flere afghanere i ulike moskeer i Norge som har fått beskyttelse på bakgrunn av anførsler om konvertering til kristendommen. Kilden opplyser at de igjen går i moskeen etter at de har fått oppholdstillatelse (samtale i Oslo, juni 2013).

Det kan således slås fast at en rekke kompetente og etterrettelige kilder i Afghanistan og Norge har identifisert personer som hevder å ha konvertert til kristendommen, men at disse kildene har vurdert påstandene om konvertering som strategisk begrunnet. Landinfo er ikke kjent med at menneskerettighetsorganisasjoner eller andre har presentert opplysninger om særskilte forhold vedrørende menneskerettigheter eller sikkerhet for bekvemmelighetskonvertitter i Afghanistan.

Fra enkelte hold har det blitt påstått at utelukkende det at en afghaner har oppholdt seg lenge i Europa innebærer en risiko for å bli ansett som konvertitt. Landinfo kan ikke se at det er presentert dokumentasjon eller annen informasjon som kan underbygge slike påstander.

6.1 SIKKERHET FOR BEKVEMMELIGHETSKONVERTITTER

En lang rekke samtaler med kompetente kilder i de siste seks-syv årene, i og utenfor Afghanistan, gjennomgang av den begrensede dokumentasjon som finnes og egne erfaringer fra deltakelse i rettsprosesser i Norge, indikerer at det forligger divergerende vurderinger knyttet til forhold rundt bekvemmelighetskonvertering og risiko for ulike reaksjoner fra familie, lokalsamfunn og myndigheter i Afghanistan.

6.1.1 Tilgang til informasjon om afghanske asylsøkeres asylanførsler

Slik Landinfo ser det, er det i utgangspunktet ikke noe som taler for at opplysninger gitt i tilknytning til asylsøknader i Norge blir kjent i Afghanistan. Flere forhold bidrar til at det er lite sannsynlig at slik informasjon blir kjent i Afghanistan: Det er generelt liten informasjonsflyt fra norsk til afghansk offentlighet, informasjonen i asylsaker er taushetsbelagt, og både søker og dennes familie vil søke å holde informasjonen skjult for ikke å eksponere familien for eventuelle problemer. Det foreligger heller ingen informasjon som tilsier at opplysninger om konkrete saker har blitt kjent i Afghanistan. Likeledes har ingen av informantene som opplyser å ha møtt personer som hevder å ha konvertert i Afghanistan, gitt informasjon om at dette har medført problemer i de tilfelle hvor konverteringen har vist seg ikke å være reell. HCC har møtt mange afghanere som temporært har vært religiøst søkende /

konvertert, men aldri hørt om tilfeller hvor det har skapt alvorlige problemer i Afghanistan.

6.1.2 Reaksjoner hvis informasjon om bekvemmelighetskonvertering blir kjent

En representant for en stor internasjonal rettighetsorganisasjon gav i 2006 uttrykk for at om det blir kjent i Afghanistan at en afghaner har anført konvertering til kristendommen i et forsøk på å få opphold i Norge, vil det ikke føre til at han blir utsatt på noen måte. Afghanere vil ha stor forståelse for at landsmenn forsøker "alt" for å sikre seg oppholdstillatelse i Europa (internt notat 2006). HCC deler vedkommendes vurdering; det vil neppe avstedkomme reaksjoner at en person har opplyst å ha konvertert for å få visum til eller oppholdstillatelse i Norge. Unntaket vil være om han tilhører en kjent religiøs familie som er høyt profilert i Afghanistan (telefonsamtale, 30. juli 2013). En sentral representant for en muslimsk organisasjon mener heller ikke at dette vil representere noen risiko for tiltak fra familie eller nærmeste sosiale omgivelser (samtale i Oslo, juli 2013).

En bekvemmelighetskonvertitt vil ikke risikere tiltale i rettssystemet, om han offentlig uttaler at han ikke har foretatt en reell konvertering, og gjør det kjent i samfunnet for øvrig at han ikke har konvertert til kristendommen. Dette vil bli akseptert. (se del 5.2). Det er avgjørende hva enkeltpersonen selv sier til sin familie og sitt nettverk med hensyn til realiteten av konverteringen.

Enkelte kilder har overfor Landinfo gitt uttrykk for andre vurderinger, og påpekt at det å ha blitt døpt – i seg selv – kan være nok til å bli utsatt for reaksjoner, dersom dette blir kjent. Den katolske presten i Kabul, Guiseppe Moretti, uttaler seg slik:

Selv om det skulle være slik at afghanerne i Norge lyver om konverteringen, kan de få store problemer i Afghanistan fordi de likevel vil kunne bli oppfattet som kristne [...]. Familien vil fornekte dem, og de kan bli rettsforfulgt og dømt til døden (Hammer 2007).

Enkelte har også pekt på at hvor reell muligheten til å angre er, avhenger av den enkeltes familie og lokalsamfunnet for øvrig. Det kan ikke utelukkes at en afghaner som har angret og gått tilbake på sin konvertering vil bli møtt med reaksjoner fra lokalsamfunnet. En sentral norsk Afghanistan-ekspert påpekte i 2007 at en bør være tilbakeholden med å trekke skillelinjer basert på etnisitet. Samtidig påpekte kilden at det i mange sekulære miljøer er uproblematisk å gi feilaktige opplysninger om en konvertering. Kommentaren var relatert til at kilden mente at en del av de afghanerne som overfor norske myndigheter hadde opplyst å ha konvertert syntes å komme fra relativt sekulære miljø i Afghanistan, og at det derfor ikke var trolig at en generell mistanke om konvertering ville utgjøre et problem i deres (stor-)familier. Kilden fant det lite sannsynlig at det vil bli utøvet kollektiv vold overfor personer, dersom grunnlaget kun var knyttet til en generell mistanke om konvertering. Kilden påpekte også at personer fra dypt religiøse familier kan få problemer, og risikerer å bli utstøtt og dermed miste sitt nettverk (internt notat samtale 26. juni 2007).

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Abi-Habib, Maria (2011, 27. januar). U.S Lobbies Afghanistan to release Christian Converts. *The Wall Street Journal*. Tilgjengelig fra <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704062604576105682253951862.html> [lastet ned 14. juni 2013]
- Aftenposten (2011 1. april). Oberstløytnant Siri Skare drept i Afghanistan. *Aftenposten*. Tilgjengelig fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article4080420.ece> [lastet ned 9. juni 2013]
- AsiaNews (2007, 29. august). Terms of South Korean hostages' release set a 'dangerous' precedent. *AsiaNews*. Tilgjengelig fra <http://www.asianews.it/index.php?l=en&art=10168> [lastet ned 18. juni 2013].
- AsiaNews (2010, 29. november). Two Afghan Converts to Christianity risk the death penalty. *AsiaNews*. Tilgjengelig fra <http://www.asianews.it/news-en/Two-Afghan-converts-to-Christianity-risk-the-death-penalty-20123.html> [lastet ned 14. juni 2013]
- Asylum and Immigration Tribunal (2008 5. desember). *NM (Christian Converts) Afghanistan CG [2009] UKAIT 00045*. London: Asylum and Immigration Tribunal. Tilgjengelig fra <http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.europeanrights.eu%2Fpublic%2Fsentenze%2FUKAIT13nov.rtf&ei=oA4KUtLXFOet4ATQ-oDwBw&usq=AFQjCNHjpWNolPTIh3Z6Xfr2egeivE-HRQ&sig2=v8HNrMp0s4MUSuWiuV3gMw&bvm=bv.50500085.d.bGE> [lastet ned 13. august 2013]
- Barfield, Thomas. (2010). *Afghanistan – A Cultural and Political History*. Princeton: Princeton University Press.
- BBC News (2006, 20. mars). Afghan on trail for Christianity. *BBC News*. Tilgjengelig fra http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4823874.stm [lastet ned 16. april 2008]
- BBC News (2010, 7. august). Foreign medical workers among 10 killed in Afghanistan. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-10900338> [lastet ned 18. juni 2013]
- BBC News (2011, 3. april). Afghanistan: Koran protests in Kandahar and Jalalabad. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-12949975> [lastet ned 19. juni 2013]
- BBC News (2012, 22. februar). Six dead in Afghanistan Koran burning protest. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-17123464> [lastet ned 19. juni 2013]
- Clark, K. (2010, 12. august). 10 dead in Badakhshan 4: Afghan Reactions (UPDATE). *Afghanistan Analysts Network*. Tilgjengelig fra <http://www.aan-afghanistan.org/index.asp?id=971> [lastet ned 18. juni 2013]
- Constitution of Afghanistan (2004, 3. januar). Kabul: Afghanistan Ministry of Justice. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/404d8a594.html> [lastet ned 17. juli 2013]
- Environic Institute for Survey Research (2007). *Survey of Afghans – Summary report, 2007*.
- Farooque, Neyaz (2013, 22. juli). An Afghan church grows in Delhi. *The New York Times*. Tilgjengelig fra http://india.blogs.nytimes.com/2013/07/22/an-afghan-church-grows-in-delhi/?_r=0 [lastet ned 30. august 2013]
- Hammer, Anders Sømme (2007, 27. juni). Gi de konverterte asyl, her kan de bli drept. *Dagbladet*. Tilgjengelig fra <http://www.dagbladet.no/nyheter/2007/06/27/504726.html> [lastet ned 12. august 2013]

- The Hindu (2010, 8. juni). Afghans burn pope effigy over proselytizing claims. *The Hindu*. Tilgjengelig fra <http://www.thehindu.com/news/international/afghans-burn-pope-effigy-over-proselytizing-claims/article450031.ece> [lastet ned 17. juni 2013]
- Johnson, Chris & Leslie, Jolyon (2004). *Afghanistan – the mirage of peace*. New York: Zed Books.
- The Joshua Project (u.å.). *The Hazara of Afghanistan*. Colorado Springs: The Joshua Project. Tilgjengelig fra <http://www.joshuaproject.net/people-profile.php?peo3=12076> [lastet ned 2. september 2013]
- Landinfo (2011a, 19. mai). *Afghanistan: Marriage*. Oslo: Landinfo Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1852/1/1852_1.pdf [lastet ned 3. august 2013]
- Landinfo (2011b, 1. november). *Afghanistan: Blood feuds, traditional law (pashtunwali) and traditional conflict resolution*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1940/1/1940_1.pdf [lastet ned 3. august 2013]
- Landinfo (2013, 20. juni). *Pakistan: Forhold for kristne*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2441/1/2441_1.pdf [lastet ned 27. august 2013]
- Munadi, Sultan M. (2006, 26. mars). Afghan case against Christian convert falters. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <http://www.nytimes.com/2006/03/26/international/asia/26cnd-afghan.html?ex=1301029200&en=c9ed4e6797ef87a8&ei=5088&partner=rssnyt&emc=rss> [lastet ned 26. juni 2013]
- [NGO Law] (2005). *The Law on Non-Governmental Organizations*. Kabul: Ministry of Economy. Tilgjengelig fra <http://moec.gov.af/Content/files/Afghan%20NGOs%20Law%20Final%20ENG%20%2810%20July%2005%29.pdf> [lastet ned 17. juni 2013]
- Nordland, R. (2010, 31. mai). Afghanistan suspend two aid groups. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <http://www.nytimes.com/2010/06/01/world/asia/01afghan.html> [lastet ned 17. juni 2013]
- Penal Code (1976, 7. oktober). Kabul: Ministry of Justice Tilgjengelig via <https://www.unodc.org/tldb/showDocument.do?documentUid=2100> [lastet ned 9. august 2013]
- Peters, Rudolph & De Vries, Gert J.J. (1976). Apostasy in Islam. *Die Welt des Islams* 17(1), 1-25. Tilgjengelig fra <http://www.jstor.org/stable/1570336> [lastet ned 27. august 2013]
- Store norske leksikon. *Dar al-islam* (sist endret 1. juni 2012). Tilgjengelig fra http://snl.no/dar_al-islam [lastet ned 27. august 2013]
- Sullivan, R. (2010, 1. juni). Two Christian aid groups suspended in Afghanistan over proselytizing claims. *CSNnews*. Tilgjengelig fra <http://cnsnews.com/news/article/two-christian-aid-groups-suspended-afghanistan-over-proselytizing-claims> [lastet ned 17. juni 2013]
- Tellenbach, Silvia (2006, mars). Die Apostasie im islamischen Recht. Freiburg: Gesellschaft für Arabisches und Islamisches Recht: Tilgjengelig fra http://www.gair.de/pdf/publikationen/tellenbach_apostasie.pdf [Lastet ned 4. september 2013]
- UNHCR (2005, juni). *Update on the situation in Afghanistan and international protection considerations*. Geneve: UNHCR
- UNHCR (2007, 31. desember). *Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Afghanistan*. Geneve: UNHCR Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/477ce70a2.html> [lastet ned 13. august 2013]
- UNHCR (2009, juli). *Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Afghanistan*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/4a6477ef2.html> [lastet ned 13. august 2013]

- UNHCR (2010, 17. desember). *Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Afghanistan*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/4d0b55c92.html> [lastet ned 13. august 2013]
- UNHCR, (2013, 6. august). *Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Afghanistan*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/51ffdca34.html> [lastet ned 14. august 2013]
- USCIRF, dvs. U.S. Commission on International Religious Freedom (2012, 15. mars). *2012 Annual Report*. Washington D.C.: USCIRF. Tilgjengelig fra <http://www.uscirf.gov/images/Annual%20Report%20of%20USCIRF%202012%282%29.pdf> [lastet ned 13. juni 2013]
- U.S. Department of State (2007, september). *Afghanistan - International Religious Freedom Report 2007*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2007/90225.htm> [lastet ned 27. august 2013]
- U.S. Department of State (2010, 17. november). *International Religious Freedom Report 2010 - Afghanistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010/148786.htm> [lastet ned 14. august 2013]
- U.S. Department of State (2011, 13. september). *July-December, 2010 International Religious Freedom Report - Afghanistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168240.htm [lastet ned 13. juni 2013]
- U.S. Department of State (2012, 30. juli). *International Religious Freedom Report 2011 – Afghanistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra [lastet ned 14. juni 2013]
- U.S. Department of State (2013, 20. mai). *International Religious Freedom Report 2012 – Afghanistan*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2012&dliid=208422#wrapper> [lastet ned 13. juni 2013]
- Vogt, Kari (1994). *Islams hus - verdensreligion på fremmarsj*. Oslo: Cappelen.

Muntlige kilder

- Afghan Independent Human Rights Commission (AIHRC). Møter i Kabul, oktober 2011.
- Afghanistanekspert. Møte i Oslo, juni 2007.
- Dag Ottar Hansen/Hansens Cultural Coaching (HCC). Seminar i Landinfo, 16. mai 2013; e-post og samtaler 30. juli og 13. august 2013.
- Islamsk organisasjon i Norge, møte i Oslo juni 2013.
- Lokale og internasjonale organisasjoner med god kunnskap om relevante forhold i Afghanistan. Møter i Kabul, oktober 2006, november 2007, november 2010, oktober 2011 og november 2012.
- Guiseppe Moretti, katolsk prest. Møte i Kabul, november 2007.
- Fazelhadi Shinwari, Head of Council of Ulama og tidligere høyesterettsjustitiarius. Møte i Kabul, november 2007.